

**DATE PRELIMINARE PRIVIND REZULTATELE INVESTIGAȚIILOR
ARHEOLOGICE DIN CADRUL AȘEZĂRII FORTIFICATE TRINCA –
„LA ȘANȚ” (CAMPANIA 2011)¹**

*Levițki Oleg, Dr. hab.,
Sîrbu Ghenadie, doctorand
Institutul Patrimoniului Cultural, Academia de Științe a Moldovei*

Abstract: In 2011, the archaeological excavations in the site of Trinca „La Șanț” were carried out in order to study the defense system, reveal construction peculiarities of rampart, and understanding the stage of Middle Cucuteni-Tripolie cultural complex when the fortification was established.

The data collected from the section excavation suggest that the rampart and moat were constructed on the open settlement that belongs to middle part of the cultural complex Cucuteni-Tripolie. The moat characterized by a trapezoid outline of transversal section was dug in the limestone rock. The rampart consists of a wall built of large limestone boulders with width of approx. 2,5 to 3 m and height of 1 m, covered with a layer of stones and debris smaller thickness up to 0.5 m, which in turn was covered with a layer of granular humus. Inside the fortress, were identified and studied 10 complexes deepened into the limestone rock and represented by remains of an oval housing and circular or oval household pits.

The collected archaeological material includes more than 10,000 fragments of pottery vessels and dozens of vessels whole or intact, approx. 2400 animal bone fragments, 160 individual findings such as anthropomorphic and zoomorphic small sculptures, pottery, flint tools and weapons, artifacts made of bone, antler, and stone. Our preliminary conclusion on chronological position of the settlement Trinca „La Șanț” in the Cucuteni B - Tripolie CI phase is based on the technological aspect, morphological repertoire, and especially the stylistic aspect of the discovered artifacts.

Săpăturile arheologice efectuate în Campania anului 2011 în situl Trinca „La Șanț” au avut ca scop principal cercetarea sistemului defensiv, identificarea particularităților constructive ale valului și, respectiv, stabilirea etapei din perioada mijlocie a complexului cultural Cucuteni-Tripolie când acesta a fost edificat.

1. Amplasarea geografică și istoric cercetărilor

Situl Trinca „La Șanț” este amplasat la periferia de sud-vest a localității cu același nume, pe un promontoriu format de valea râulețului Draghiște. Altitudinea promontoriului este de 245,2 m, înălțime față de lunca râulețului menționat este de aproximativ 75 m. La nord-est promontoriul este limitat de peretele stâncos al defileului Trinca, în care se găsește obiectivul din epoca paleoliticului mijlociu - grota Trinca III, numită de localnici „Grota lui Scridon”. Partea de nord-vest, în locul unde lățimea este cea mai mică, este întretăiată, pe o linie ușor arcuită, orientată de la sud-

¹ Cercetările arheologice în microzona Trinca, raionul Edineț au fost posibile grație proiectului internațional „Școala de vară a tinerilor arheologi din țările CSI”, organizată de către Centrul de Arheologie al Institutul Patrimoniului Cultural AȘM, cu susținerea financiară a Fondului Interstatal pentru Colaborare Umanitară a Statelor CSI, dedicată „Anului patrimoniului istorico-cultural”. Proiectul și săpăturile au fost coordonate de către dr. hab. Oleg Levițki.

vest la nord-est de un sistem defensiv format din val și șanț. În locul curburii maxime sistemul de apărare este întrerupt pe un segment de 3 m. În plan, incinta fortificației are forma cvasitriunghiulară, mărginită de pereți stâncoși, în unele locuri, de pante ce coboară abrupt spre talvegul râulețului (fig.1).

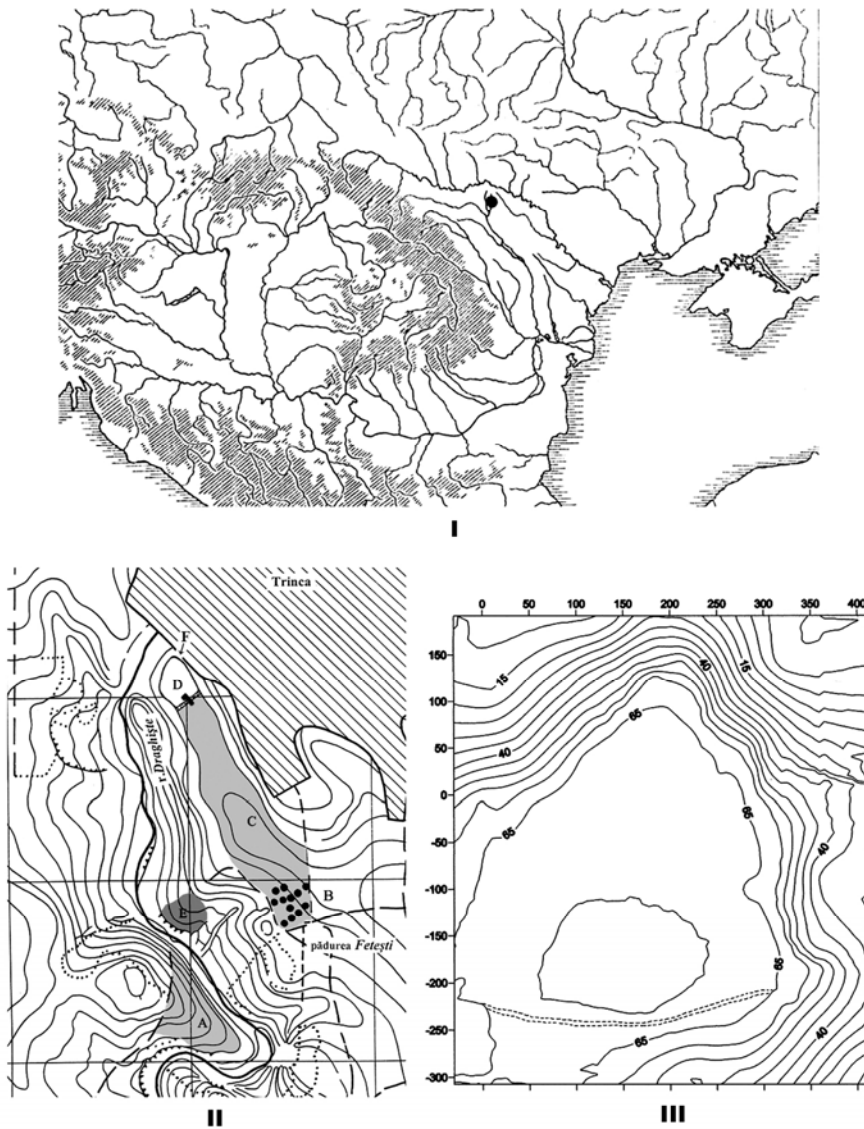


Fig. 1. Trinca-La Șanț 2011. I – localizarea microzonei Trinca pe harta geografică; II – schița topografică a microzonei Trinca; III – schița topografică a sitului Trinca-La Șanț.

Așezarea nominalizată este cunoscută încă de la mijlocul anilor '90 ai secolului trecut. Primele investigații sistematice au fost întreprinse în 1999, și au cuprins o

suprafață de 48 m², limitându-se doar la secționarea sistemului defensiv. În baza materialul ceramic descoperit, situl a fost atribuit, orientativ, perioadei mijlocii de evoluție a complexului cultural Cucuteni-Tripolie (Levițki et all. 1999; Levițki et all. 2000; Levițki, Chitic 2006, 169-180; Alaiba 2004, 28-39; Levițki, Alaiba 2009, 29-39; Levițki, Alaiba 2008, 176-193; Idem 2009, 18-28). În același timp, mai multe aspecte referitoare la acest sit au rămas neelucidate. Dintre ele mai semnificative sunt: la ce etapă a perioadei mijlocii a culturii Cucuteni-Tripolie a fost construită linia de fortificație, particularităților constructive ale sistemului defensiv, în special ale valului ș.a.

2. Date generale despre investigațiile din anul 2011

În campania anului 2011 (fig. 2, I-II) a fost trasată o secțiune paralelă celei din 1999, între care s-a păstrat un martor de 0,5 m. Inițial a fost cuprinsă o suprafață de 88

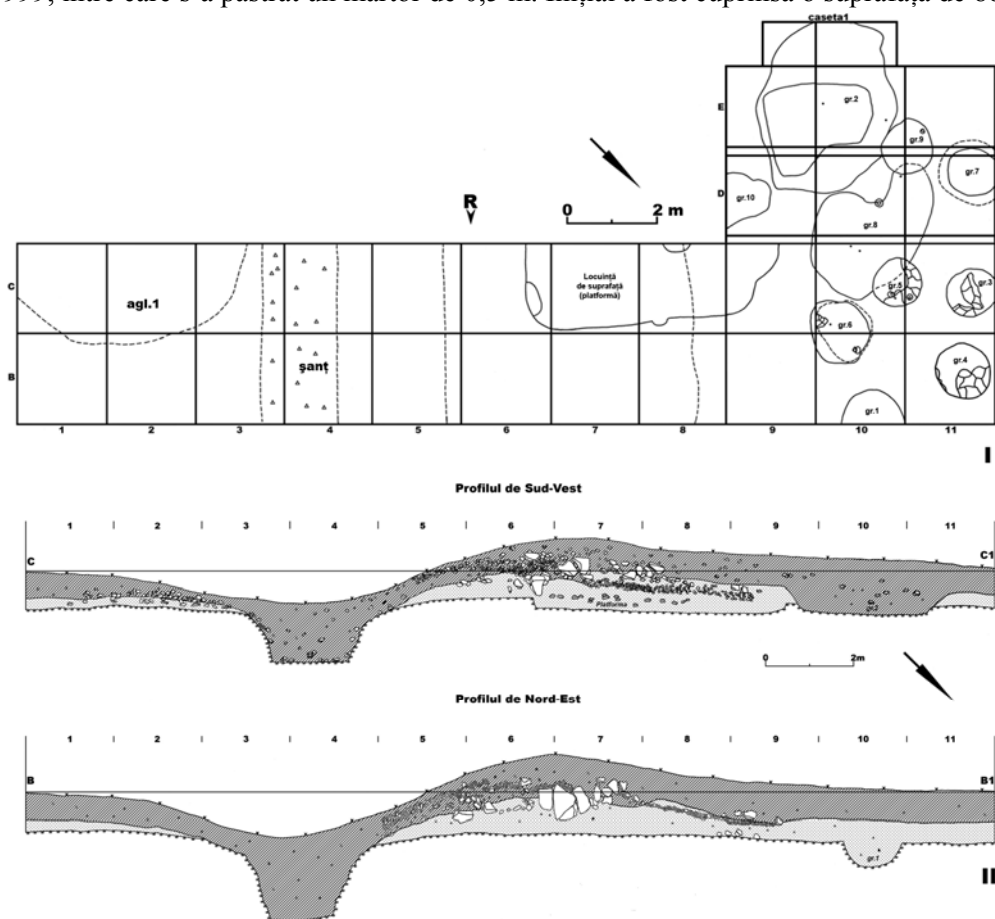


Fig. 2. Trinca-La Șanț 2011. I – planul secțiunii II; II – stratigrafia verticală.

m², iar, în procesul investigațiilor a apărut necesitatea extinderii ei cu încă 30 m², astfel încât în final totalizându-se 115 m².

Secționarea liniei de fortificație, cu lățimea de 4 m, a permis să se stabilească că:

- sistemul defensiv a fost construit pe suprafața unei așezări deschise din perioada mijlocie a culturii Cucuteni-Tripolie;
- șanțul (fig.3, I), cu secțiunea trapezoidală, a fost săpat în stânca calcaroasă și a întretăiat o construcție² adâncită ce a existat înainte de edificarea sistemului defensiv;
- valul (fig.3, II) a fost ridicat în câteva etape, peste ruinele unor complexe de locuit de suprafață (platforme de lut). La bază, constă dintr-un perete din pietre masive de calcar rupt cu lățimea de cca. 2,5-3 m și înălțimea de 1 m, flancat din ambele părți, la distanța de cca. 0,8 - 1 m, cu șiruri longitudinale paralele formate din bolovani mari de calcar. Acestea sunt suprapuse de un strat de pietre de dimensiuni mai mici și moluz cu grosimea de până la 0,5 m, care la rândul său a fost acoperit cu un strat de cernoziom granulat, în prezent înțelenit.

Investigațiile efectuate în incinta fortificației au dus la identificarea și cercetarea a 10 complexe adâncite, săpate în roca calcaroasă, reprezentate prin vestigiile unei locuințe de formă ovală neregulată și gropi menajere circulare sau ovale, unele dintre care parțial se suprapun. Dat fiind volumul limitat pus la dispoziție de editori, în acest articol vom prezenta succint doar două dintre complexele cercetate, pe care le considerăm mai importante.

Groapa 2 (locuință adâncită?) (fig.4, III). Depistată în carourile D9-D10, E9-E10 și Caseta 1, la adâncimea de 1,93 - 1,95 m de la reper. La nivelul depistării, groapa avea formă ovală neregulată cu diametrele de 3,8 x 2,97 m, orientată sud-vest - nord-est. În secțiune, pe direcția nord-vest - sud-est, pereții sunt profilați oblic spre fundul aproximativ drept, atunci când pe direcția sud-vest - nord-est, aceștia coboară lin spre fund sub un unghi foarte mic, aproximativ pe mijlocul gropii se află o coborâre bruscă până la adâncimea 2,6 m de la reper. Adâncimea gropii de la nivelul depistării este de cca. 0,64 m.

Umplutura gropii constă din sol brun în compoziție cu un bogat și variat material arheologic: 3465 fragmente de ceramică (dintre care 3120 aparțin vaselor de factură fină și doar 345 recipientelor din categoria grosieră), 360 fragmente de oase de animale, 41 de silexuri, 23 fragmente de lipitură, pietre de diferite dimensiuni, un număr mare de piese individuale confecționate din lut, reprezentate prin statuete antropomorfe și figurine zoomorfe, ustensile din os, silex și piatră.

Locuința de suprafață (platformă de lut) (fig.4, I-II). Depistată în procesul degajării stratului V, în carourile C6, C7, C8 și C9, la adâncimea de 1,06-1,24 m de la reper. În caroul C6, vestigiile acesteia erau suprapuse de embletonul de piatră a valului. În cadrul suprafeței investigate, a fost dezvelită doar periferia de nord-est a platformei, cu dimensiunile de 5,64x1,86 m, cea mai mare parte a acesteia aflându-se spre sud-vest, în afara secțiunii II. Vestigiile locuinței, reprezentate printr-o aglomerație de chirpic și straturi de lipituri păstrate *in situ*. Bucățile de chirpic, de forme neregulate, cu dimensiunile cuprinse între 20x30 cm, în unele cazuri prezintă

² În raportul de săpătură construcția întretăiată de șanț este notată ca Aglomerația 1.



I



II

Fig. 3. Trinca-La Șanț 2011. I – imagine cu șanțul; II – imagine cu valul.

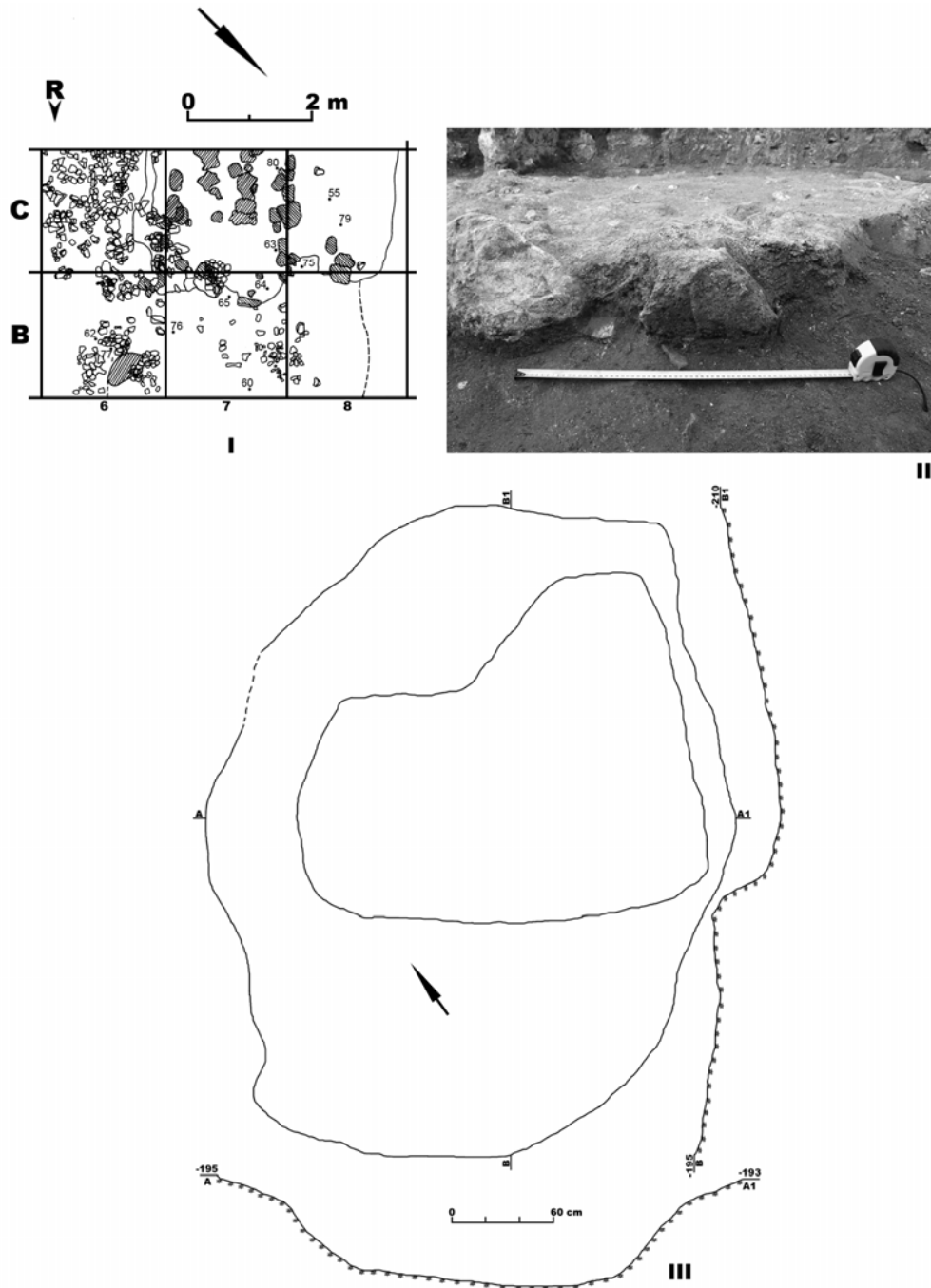


Fig. 4. Trinca-La Șanț 2011. I – planul locuinței de suprafață; II – imagine cu fragmente de lipitură cu urme de nuiete de la locuința de suprafață; III – planul și profilele gropii 2 (locuința adâncită?).

amprente clare de la nuiete, scânduri, posibil pari. În imediata apropiere a locuinței dinspre est, a fost descoperită o concentrație de ceramică în amestec cu pietre și oase de animale ce se înșiră pe perimetrul a câteva carouri (B6, B7 și C6).

Lotul de ceramică recuperat atât din locuință, cât și din imediata apropiere însumează 856 de fragmente provenite de la recipiente din categoria fină și doar trei fragmente aparțin categoriei grosiere. Din numărul de fragmente descoperite doar pe 222 sa păstrat decorul pictat cu brun pe fonul cărămiziu iar pe trei fragmente a fost aplicată pictură bicromă cu brun și roșu. Tot aici s-au descoperit și șase piese individuale.

3. Vestigii ale culturii materiale

Materialul arheologic recuperat, însumează mai mult de 10 mii de fragmente de ceramică și zeci de recipiente întregi sau întregibile, cca. 2400 fragmente de oase de animale, 162 de piese individuale - plastică antropomorfo și zoomorfă, ustensile de lut ars, unelte și arme de silex, piese de os, corn și piatră.

3.1. Ceramica

Ansamblul ceramic, la general, este reprezentat prin fragmente și vase întregi sau întregibile modelate din pastă bine frământată cu ardere uniformă și o cantitate mică de recipiente ce conțin în pastă scoică și într-un singur caz șamotă de granulație medie.

Din punct de vedere morfologic, în cadrul *ceramicii fine*, s-au identificat următoarele forme de vase: străchini, cupe, capace, vase cu corpul sferic, cratere etc. Întregi, întregibile sau reconstituite grafic sunt următoarele:

Străchini miniaturale, cu corpul sferic (fig.5, 2) sau tronconic (fig.5, 4), buza rotunjită și trasă slab în interior sau teșită oblic spre exterior, diametrul gurii cuprins în limita 8,5 - 12 cm, fundul îngust și drept. Decorul este monocrom aplicat pe suprafața exterioară sau interioară. La exterior fiind organizat într-un registru mărginit, în partea de jos a vasului, cu două benzi orizontale de culoare brună, pe umăr sunt plasate benzi dispuse în zig-zag (fig.5, 2). Pe interior a fost aplicată pictură reprezentată printr-o fâșie orizontală pe buză, restul corpului fiind decorat cu câte două benzi dispuse în formă de „X” (fig.5, 4).

Străchini cu corpul tronconic (fig.5, 6) cu partea superioară înclinată lin spre interior, buza dreaptă subțiată ori rotunjită cu diametrul gurii cuprins între 20 și 35 cm. Decorul este monocrom, pictat cu brun pe fonul vasului, aplicat atât pe exterior cât și pe interior. Registrul stilistic de pe suprafața interioară este reprezentat prin două fâșii de triunghiuri dispuse în zig-zag pe marginea exterioară a buzei, festoane pe interiorul buzei, benzi arcuite și oblice. La exterior au fost aplicate benzi de triunghiuri în zig-zag, mărginite cu o bandă orizontală.

Cupă miniaturală cu corpul sferic (fig.5, 1), gâtul scurt și buza cu marginea teșită spre interior - diametrul gurii de aproximativ 10 cm. Vasul, la trecerea de la gât spre umăr, este prevăzut cu două torți. *Cupe* cu corpul sferic sau rotunjită (fig.5, 5) cu gâtul cilindric, scurt, buza rotunjită și ușor evazată. Doar într-un singur caz trecerea de

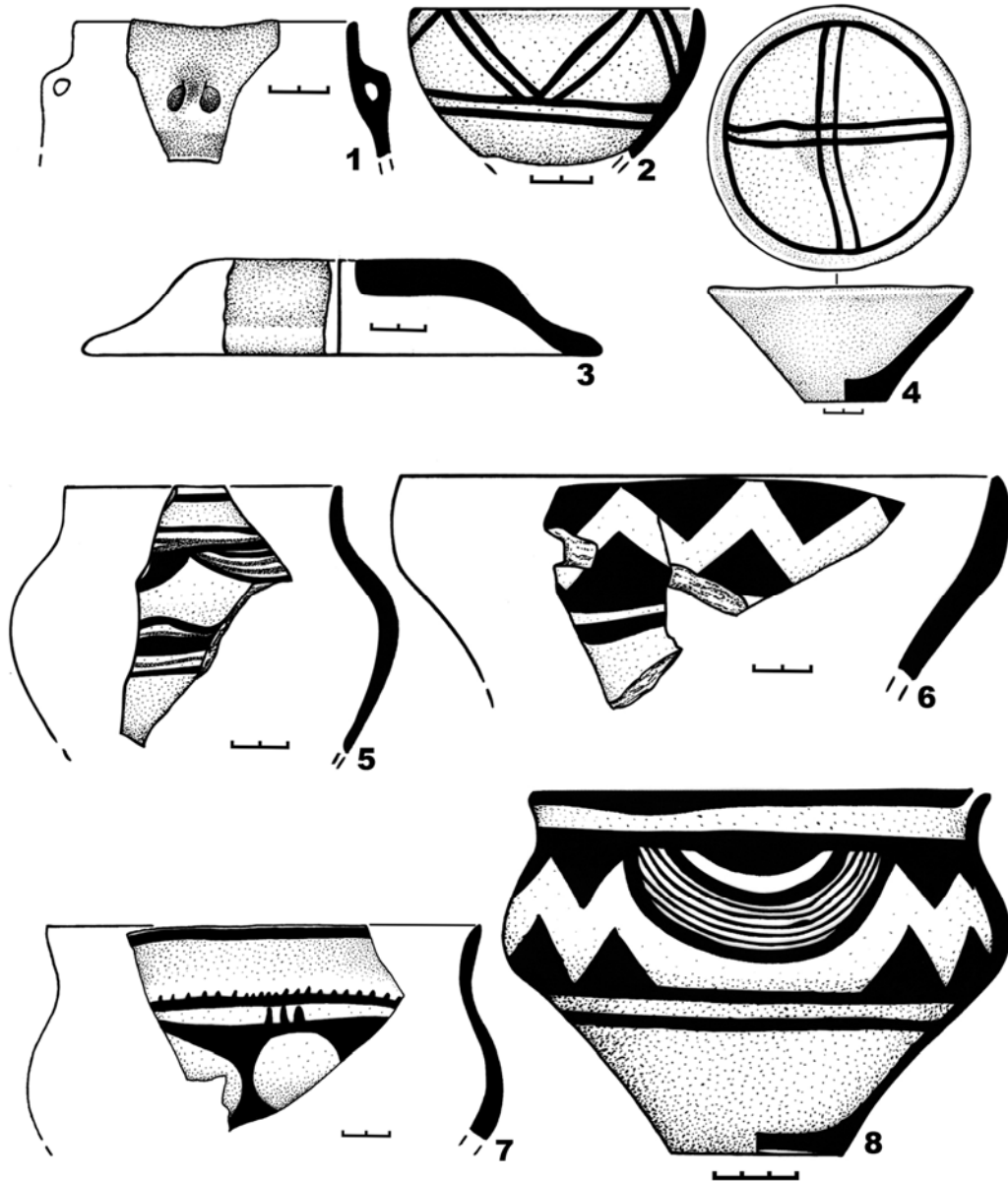


Fig. 5. Trinca-La Șanț 2011. Ceramică fină.

la gât spre partea bombată a vasului se face printr-un prag. Decorul policrom este aplicat pe partea exterioară, organizat într-un registru dispus pe umăr, este mărginit de două benzi orizontale, una pe gât și alta mai jos de diametrul maxim, ambele de culoare brună. Pe buză a fost trasă o linie de culoare tot brună, restul ornamentului este reprezentat prin benzi multiliniare oblice și drepte de culoare brună completate cu fâșii

asemănătoare de culoare roșie. Decorul pictat este completat cu butoane tronconice sau torți mici perforate orizontal amplasate în limita dintre buză și umăr.

Capace în formă de calota sferică sau tronconică (fig.5, 3) cu partea superioară aproximativ dreaptă și baza evazată brusc sau oblic cu marginea rotunjită sau ascuțită. Decorul nu s-a păstrat.

Vas cu corpul sferic (fig.5, 7), gâtul scurt, buza ușor evazată cu marginea ascuțită - diametrul de aproximativ 20 cm. Decorul este monocrom, plasat pe suprafața exterioară, organizat într-un registru mărginit pe gât cu o bandă dințată de culoare brună, pe buză a fost trasată o bandă orizontală de aceeași culoare, umărul a fost ornamentat cu un „ochi cu sprâncenele ridicate în sus”.

Crater de formă bitronconică (fig.5, 8) cu pereții concavi în partea superioară, gâtul cilindric, scurt și buza evazată cu marginea rotunjită și - fundul îngust și drept. Diametrul gurii este de aproximativ 17,5 cm., Decorul monocrom, pictat cu brun la exterior este organizat într-un registru compus din ghirlandă cu festoane, triunghiuri cu vârful în jos și benzi multiliniare, mai jos de umăr au fost trasate două benzi dintre care una a fost completată cu patru grupuri de triunghiuri cu vârful în sus. Buza a fost ornamentată atât pe interior cât și pe exterior cu o bandă simplă orizontală.

Repertoriul morfologic al recipientelor din *categoria grosieră* se limitează la următoarele tipuri:

Cupă miniaturală cu corpul sferic, gâtul cilindric, scurt și buza rotunjită. Culoarea obținută în urma ardrii este cenușie cu nuanțe gălbui. Decorul este reprezentat prin ciupituri pe buză, striuri verticale pe gât, la trecerea de la gât spre umăr au fost plasate pastile grupate câte trei, două mici prin părți și una mai mare pe mijloc (fig.6, 5).

Cupă cu gâtul cilindric/tronconic larg și buza evazată cu marginea tăiată orizontal. Culoarea vasului este cenușie cu nuanțe gălbui. Decorul constă din ciupituri pe partea exterioară a buzei, impresiuni perpendiculare dispuse tot pe buză, striuri verticale pe gât, la trecerea de la gât spre umăr sunt plasați butoni conici alungiți în plan vertical în pereche (fig.6, 2).

Vas cu corpul sferic cu gâtul cilindric, înalt și buza teșită slab spre exterior. Diametrul gurii este aproximativ 19,5 cm. Recipientul a fost modelat din pastă în amestec cu șamotă. Culoarea suprafeței exterioare este cenușie, cea interioară - neagră (fig.6, 3).

Crater modelat din pastă grosieră în amestec cu scoică pisată, la ardere a fost obținută culoarea neagră cu pete cenușii. Are formă bitronconică cu umărul rotunjit, gâtul scurt, buza ușor evazată cu marginea rotunjită (diametrul de circa 17,5 cm) și fundul îngust, drept. Decorat de la limita superioară până în dreptul maxim de rotunjire, cu striuri verticale. Pe buză au fost aplicate impresiuni realizate cu unghia, pe umăr - o bandă de striuri în formă de ghirlandă. Sub margine și pe umăr vasul este prevăzut butoni în pereche, de formă conică (fig.6, 6).

Oală cu corpul bitronconic, umărul rotunjit, gâtul vertical ușor înclinat în interior și buza cu marginea rotunjită (diametrul gurii de circa 13,6 cm) și fundul îngust, drept. Culoarea pe ambele suprafețe este cenușie cu pete negre. Nemijlocit sub margine, recipientul a fost decorat cu o bandă orizontală formată din linii incizate

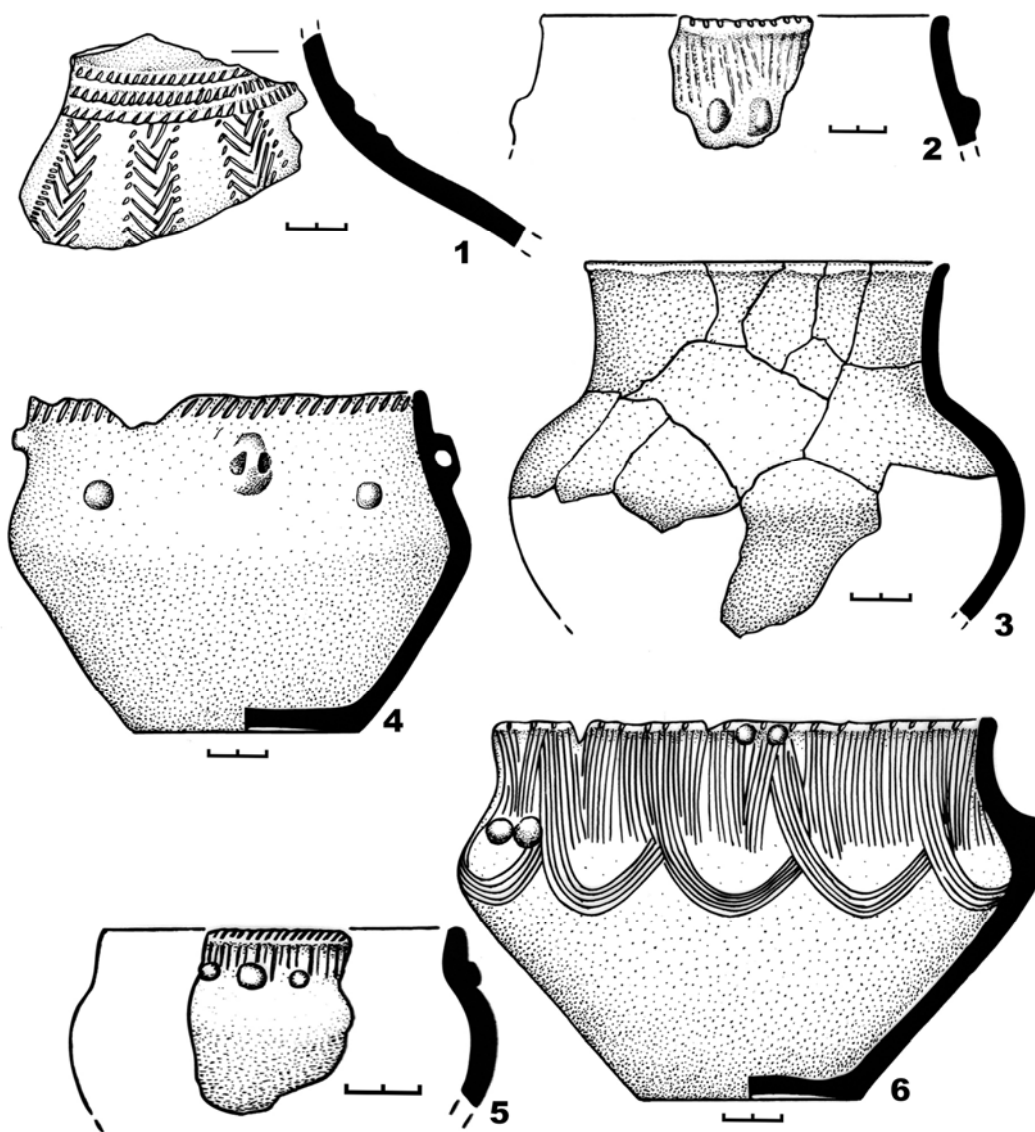


Fig. 6. Trinca-La Șanț 2011. Ceramică grosieră.

dispuse oblic. Mai jos de aceasta, la distanța de circa 1 cm sunt amplasate patru torți mici, în spațiul dintre care a fost intercalate pastile rotunde, plate (fig.6, 4).

Tot categoriei grosiere aparțin și câteva fragmente de ceramică care, probabil, se atribuie unei alt mediu cultural, eventual, culturii amforelor sferice. După reconstituirea grafică s-a stabilit că aceste fragmente provin de la un vas cu corpul bitronconic, gâtul cilindric, umerii ușor arcuiți. Decorul este foarte complex reprezentat prin elemente incizate în formă de spic pe umăr și brâie (trei) în relief combinate cu incizii oblice aplatate pe gât (fig.6, 1).

3.2. Piese de inventar (fig.7)

Din piesele individuale descoperite cele mai numeroase (aproximativ 42 %) sunt *statuetele antropomorfe* (feminine și masculine), modelate din pastă de calitate bună cu degresanți de nisip, în unele cazuri și cu cuarț de granulație mică. Capul este de formă discoidală cu carenă mediană ce-l desparte în doi lobi perforați, gâtul scurt, brațele superioare redade prin amorse, sânii evidențiați prin pastile, partea inferioară este finisată într-un picior cilindric cu capă conică sau discoidală. Stilistic, prin linii incizate, sunt redade anumite elemente de vestimentație (centură) și podoabe (colier). Un exemplar a fost decorat cu pictură brună aplicată pe tot corpul.

Figurinele zoomorfe au fost modelate mai realist, majoritatea sunt reprezentate prin animale de talie mică și doar un singur exemplar este de talie mare (bovină).

Din categoria *ustensilele de lut ars* fac parte greutatea de la războiul de țesut de forma este ovală aplatizată cu perforație verticală pentru prindere modelate din pastă de calitate medie în amestec cu calcar; fusaiiolele bitronconice de dimensiuni mici, din pastă fină în amestec cu nisip, decorate pe umăr cu ciupituri realizate cu unghia; pintandere de formă conică.

Piesele de silex sunt reprezentate prin *unelte* - gratoare pe capăt de lamă, lame de seceră, cuțite, sfredelile, topoare cu patera lucrativă bine prelucrată, cu retușă oblică sau verticală și *arme* - vârfuri de săgeți de formă triunghiulară cu baza dreaptă.

Ansamblul *pieselor din os* este format din străpungătoare, cuțite și dălți. Ca materie primă s-a folosit osul de la membrele inferioare ale animalelor de talie medie și mare. Din corn au fost executate două unelte: un străpungător și un ciocan.

Din categoria *uneltelor de piatră* fac parte rășnițele, lucrate pe roca calcaroasă, partea destinată utilizării este ușor albiată.

4. Concluzii

Recapitulând, remarcăm încă odată, că categoria principală de descoperiri este reprezentată de materialul ceramic. Aspectul lui tehnologic, repertoriul morfologic, care include practic toate tipurile de vase specifice culturii Cucuteni-Tripolie, în special pentru faza Cucuteni B - Tripolie CI și îndeosebi aspectul stilistic, în care predomină ornamentul pictat, reprezentat prin decorul de tip ϵ , realizat prin negru-brun, aplicat direct pe fonul brut al vasului sau pe angobă, și ζ - pictură în negru înviorată uneori de linii și dungii roșii (în cadrul categoriei fine) (Schmidt 2007, 39-42) și cel realizat în tehnica imprimării, cu măturicea și completat cu pastile sau butoni - prezintă argumentele principale pentru încadrarea cronologică preventivă a sitului Trinca „La Șanț” în faza Cucuteni B - Tripolie CI.

Examinarea detaliată a rezultatelor investigațiilor din campania anului 2011, posibil vor permite o serie de constatări mai exacte cu privire la etapa când a fost fortificată așezarea. Tot odată, pentru completarea imaginii de ansamblu asupra sitului Trinca „La Șanț” se impun noi și ample cercetări de teren.

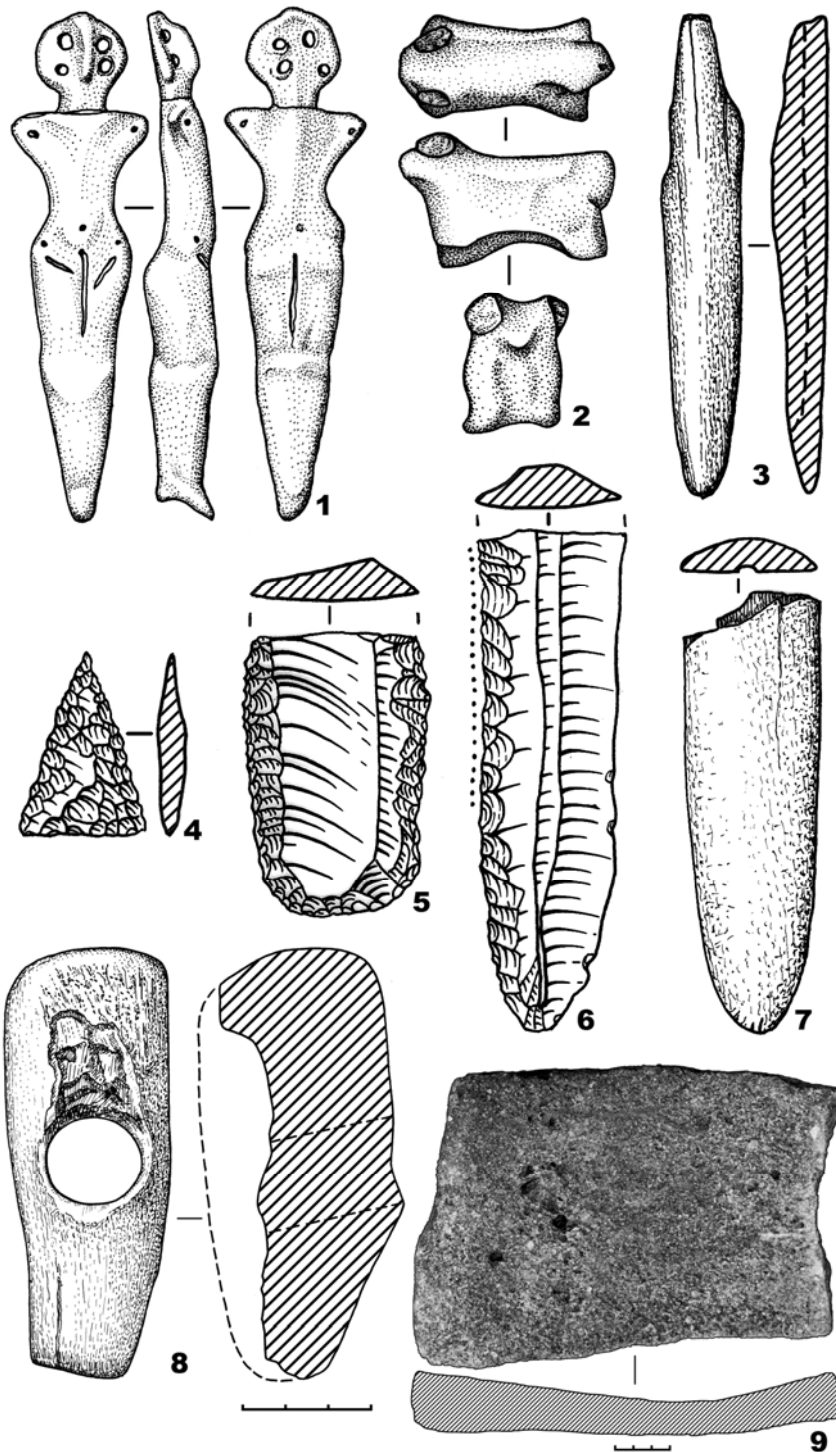


Fig. 7. Trinca-La Șanț 2011. Piese de inventar.

Bibliografie

1. **R. Alaiba.** Ceramica Cucuteni de tip C descoperită în stațiunea Trinca-La Șanț, raionul Edineț, Republica Moldova. În: *Thracians and Circumpontic world I. Proceedings of the Ninth International congress of Tracology*, (Chișinău 2004), 28-39.
2. **O. Levițki, R. Alaiba, V. Bubulici.** Raport asupra investigațiilor arheologice efectuate în anii 1997-1998 la Trinca „Izvoru lui Luca” raionul Edineț, Republica Moldova. În: *Cercetări arheologice în aria Nord-Tracă, III* (București 1999), 17-166.
3. **O. Levițki, O. Chitic.** În ce perioadă putea fi fortificată așezarea Trinca „La Șanț” (raionul Edineț, Republica Moldova)?. *Revista Arheologică*, SN, VII, nr. 1-2, 2006, 169-180.
4. **O. Levițki, R. Alaiba.** Ceramica pictată din etapa Cucuteni B₂, descoperită la Trinca-La Șanț, Raionul Edineț, Republica Moldova. *CARPICA*, Tome XXXVII, 176-193.
5. **O. Levițki, R. Alaiba.** Anthropomorphic statuettes discovered in the settlement of Trinca-La Șanț. *CARPICA*, Tome XXXVIII, 18-28.
6. **O. Levițki, R. Alaiba.** The archaeological sites Trinca – La Șanț, Cucuteni B₂, Edineț Distric, Republic of Moldova. În: *Annales d’Université Valahia Targoviste, Section d’Archéologie et d’Histoire*, Tome XI, Numéro 2, 2009, 29-39.
7. **O. Levițki, R. Alaiba, V. Bubulici, Gh. Coban.** Raport despre investigațiile arheologice efectuate în necropola tumulară din perioada hallstattiană târzie „drumul Feteștilor” și așezarea fortificată „La Șanț” din preajma satului Trinca județul Edineț, R. Moldova în anul 1999. *Arhiva MNAIM*, nr.inv. 372.
8. **H. Schmidt.** Cucuteni. (Volum îngrijit și prefațat de Mădălin-Cornel Văleanu), Iași 2007.